

Кисель Л. Е. Охранные административно-правовые отношения как форма реализации применения органами публичной администрации средств административного принуждения к гражданам

Статья посвящена исследованию особенностей охраняемых административно-правовых отношений, основаниям их возникновения, изменения и прекращения. Указанные правоотношения рассматриваются как форма реализации государственного, и, в частности, административного принуждения. Анализируется состояние научных исследований и правового регулирования административного принуждения. Акцентируется внимание на общей характеристике европейского опыта правового регулирования административного принуждения. Доказывается необходимость переосмысления пределов и содержания административного принуждения. Определяются направления реформирования указанного правового института.

Ключевые слова: административно-правовые отношения, охраняемые правоотношения, средства административного принуждения, реформирование административного принуждения.

Kusil L. Administrative protective relationships as form of implementation of appliance of measures of administrative enforcement by public administration services to the citizens

Article is devoted to finding out specific features of administrative protective relationships, reasons of its emergence, change and termination. Relationships, mentioned above, are defined as form of realization of governmental and, in particular, administrative enforcement. Condition of scientific researches and legal regulation of administrative enforcement is analyzed. Special attention is paid to European experience of legal regulation of administrative enforcement. Author proves the necessity of restructuring the scope and content of administrative enforcement. Author defines directions of reforming of legal institute mentioned above.

Key words: legal administrative relationships, protective relationships, measures of administrative enforcement, reforming of administrative enforcement.

УДК 343.9

*Людмила Григорівна Козлюк,
науковий співробітник
відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук*

ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

У сучасних умовах складної криміногенної ситуації у нашій країні зусилля науки і практики спрямовані на пошук ефективних шляхів усунення впливу злочинності на життя суспільства.

Кримінальні корупційні правопорушення в екологічній сфері є однією з обставин, що створюють реальну загрозу конституційним правам і свободам членів суспільства. Вони справляють істотний негативний вплив на всі важливі сфери суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сферу, суспільну свідомість, завдають шкоди зміцненню правопорядку в державі, призводять до криміналізації економічних відносин, руйнують моральні цінності.

Загалом проблеми, що стосуються протидії злочинності у природоохоронній сфері, займалися такі вчені, як С. Гавриш, Т. Корнякова, О. Костенко, В. Локтіонова, В. Матвійчук, І. Митрофанов, Г. Поліщук, Ю. Турлова, І. Харь, Ю. Шемшученко та ін. Проте досі проблеми протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля на комплексному рівні не були висвітлені. Тому

мета цієї статті полягає у тому, аби показати ключові аспекти протидії кримінальній корупції у сфері охорони довкілля.

Варто зазначити, що деструктивні тенденції, що відбуваються сьогодні в нашій країні, соціально-політична криза, наслідком якої є економіко-екологічна, призводять до зниження продуктивності природних і людських ресурсів. На території України зберігається високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру. В Україні функціонують 23 767 потенційно небезпечних підприємств та інших об'єктів, аварії на кожному з яких можуть призвести до виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру державного, регіонального, місцевого та об'єктового рівня. Щороку реєструється до 300 надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, внаслідок яких гинуть люди, завдаються значні економічні збитки [1, с. 218]. Загальна сума збитків, завданих кримінальними корупційними правопорушеннями в 2013 р., становить 268,8 млн грн, з них 233,4 млн грн — державним інтересам. Із загальної суми збитків відшкодовано лише 28,6 млн грн.

Кримінальні корупційні правопорушення в екології є розповсюдженою практикою у взаємодії малого і середнього бізнесу з органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Вони набувають різних форм (мають різні прояви) і є умовою цілого спектру проблем у поширенні ефективних шляхів протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля. Загалом корупція справляє деморалізуючий вплив на підприємницьке середовище і, водночас, є суттєвою перешкодою для розвитку еколого-безпечного бізнесу.

Проблемою є те, що у підприємницькому середовищі доволі поширеним є толерантне ставлення до корупції, у тому числі і кримінальної, та її виправдовування. Так, дослідження, яке було здійснено Центром міжнародного приватного підприємництва *CPIE* — Україна спільно з Центром соціально-економічних досліджень *CASE* — Україна у формі анкетування малого та середнього бізнесу, підтвердило, що підприємці у своїй діяльності стикаються як із різними корупційними діями державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, так і самі пропонують неправомірну вигоду посадовцям за отримання полегшень і преференцій, прискорення вирішення справ тощо [2].

З наведеного випливає, що корупція в природоохоронній сфері є двостороннім процесом, в який залучені представники як державного, так і приватного сектора, які вчиняють неправомірні, протиправні й аморальні дії, які підривають не лише соціальну, економічну сферу нашої країни, а й завдають шкоду її безпеці.

Характерною особливістю корупційних злочинів у сфері охорони довкілля є те, що вони найчастіше проявляються як спосіб використання наданих особі за посадою повноважень для виконання покладених на неї обов'язків щодо додержання вимог законодавства про охорону довкілля. Важливо при цьому зазначити, що суспільна небезпечність досліджуваних нами злочинів полягає в тому, що ці злочини переважно вчиняються особами, на яких насамперед лежить обов'язок дотримання природоохоронного законодавства. Свавілья з боку таких осіб породжує зневіру населення в ефективну екологічну політику держави та протидію корупції у цій сфері.

Сучасний стан корупційної злочинності у сфері охорони довкілля потребує здійснення заходів протидії як на державному, так і на суспільному рівнях, зокрема шляхом впливу на ті чинники, що викликають причини й умови її вчинення.

Усунення чинників кримінальних корупційних діянь є складною проблемою і потребує здійснення цілого комплексу економічних, соціальних, виховних заходів у масштабах цілої країни. Для ефективної протидії кримінальній корупції у сфері охорони довкілля необхідно здійснювати послідовну та адекватну антикорупційну політику в екологічній сфері.

Корупція руйнує соціальну основу у забезпеченні порядку у сфері охорони довкілля. Всі питання, пов'язані з охороною природи, зокрема поширення у ній корупції, повинні бути предметом особливої уваги не лише з боку окремої держави чи світового співтовариства, а й окремої людини. Слід пам'ятати, що однією з умов успішної протидії кримінальній корупції у сфері охорони довкілля є дбайливе ставлення кожного до навколишнього природного середовища та недопущення вирішення екологічних проблем шляхом корупційних дій.

Як свідчить дослідження детермінант корупційної злочинності [3, с. 56], саме низький рівень еколого-правової антикорупційної культури є причиною вчинення кримінальних корупційних

діянь у сфері охорони довкілля. Тому основний акцент варто робити на еколого-правову антикорупційну культуру, оскільки саме від неї залежить ефективність виконання поставлених завдань антикорупційної політики та екологічної безпеки в цілому.

На сучасному етапі багато вчених наголошує, що протидія злочинам, зокрема корупційним, у сфері охорони довкілля в Україні може бути досягнута шляхом формування екологічної культури, створення постійної, ефективної системи екологічної освіти (у тому числі професійної) і виховання, функціонування якої повинне сприяти формуванню у населення дбайливого ставлення до навколишнього природного середовища [4, с. 12].

На нашу думку, щоб формувати еколого-правову антикорупційну культуру, треба, щоб вплив екологічно-правової освіти на людину тривав все її життя. Екологічний аспект повинен органічно входити в процес освіти і виховання всіх вікових категорій громадян [5, с. 32]. Тоді можна говорити про екологічну компетентність — знання антикорупційних, екологічних законів, правил і норм, принципів поведінки в довкіллі, які утримають її від свавільної корупційної поведінки, спрямують її природоохоронну, антикорупційну діяльність.

Таким чином, екологічна освіта та виховання повинні бути спрямовані на формування екологічної антикорупційної культури особистості, яка дасть змогу кожному громадянину не порушувати порядок охорони навколишнього природного середовища.

На наше переконання, еколого-правова антикорупційна культура особи допоможе посилити роль екологічної складової в соціально-економічному розвитку нашої країни. Саме еколого-правова антикорупційна культура дасть змогу особі враховувати екологічні наслідки під час прийняття відповідних рішень, забезпечувати екологічну безпеку й екологічну рівновагу, здійснювати прозорий моніторинг навколишнього природного середовища, сумлінно виконувати обов'язки, пов'язані з формуванням та реалізацією антикорупційної екологічної політики.

Людині потрібна «тверда» воля, щоб не давати і не брати неправомірну вигоду в екологічній сфері. Така воля формується саме під впливом еколого-правової антикорупційної культури і саме за допомогою неї особа добровільно дотримується покладених на неї природних, законних обов'язків, тобто доброчинна поведінка особистості підпорядковується свободі волі і розумній вимозі закону.

Слід пам'ятати, що будь-який час, період, стан суспільства, рівень розумового і морального розвитку не позбавляють людину прав і свобод особистості і, водночас, не позбавляють її обов'язків бути моральною, добропорядною особистістю, жити і діяти для блага суспільства. Йдеться не про рівність особи у правах, а про рівність кожного перед його обов'язками бути тим, ким кожен є в суспільстві. Наприклад, якщо ти підприємець і займаєшся господарською діяльністю в природоохоронній сфері — будь добросовісним екологічним підприємцем, якщо екологічний інспектор — будь добросовісним екологічним інспектором тощо.

Не слід забувати, що корупція — це завжди використання особою законодавства чи публічної влади на шкоду своїм ближнім, у тому числі і в природоохоронній сфері. Вона є не лише порушенням правопорядку, а й аморальним вчинком і гріхом [6, с. 48]. Тому щоб еколого-правове виховання давало реальний морально-правовий і антикорупційний ефект, потрібно при його здійсненні не ігнорувати «золоте правило моралі», суть якого: не роби іншим того, чого не бажаєш собі. Це правило показує короткий шлях до доброчинної (правослукняної) та адекватної поведінки у сфері охорони довкілля. Усвідомлення «засвоєння» широкими верствами населення цього правила допоможе їм виробити навички еколого-правового аналізу і прийняття рішень щодо правомірної антикорупційної поведінки в екологічній сфері. У зв'язку з викладеним аспектом слушною є думка О. Костенка, який вважає, що будь-яка антикорупційна реформа буде марною, якщо вона не спиратиметься на високі моральні стандарти суспільства загалом та політичної еліти зокрема [7].

Враховуючи антикорупційні зміни у кримінальному законодавстві, слід пам'ятати, що покарання відіграє значну роль у протидії корупційній злочинності, зокрема і в сфері охорони довкілля, однак не слід перебільшувати його ролі.

Так, раціональне зерно стосовно ролі покарання у протидії злочинності можна знайти у працях відомого французького гуманіста Ш.-Л. Монтеск'є, який зазначав: «Суворість покарання — більш доречна в державах деспотичних, принцип яких страх... У державах поміркованих любов

до вітчизни, сором, боязнь осуду містять у собі приборкуючи силу, яка спроможна втримати від багатьох злочинів. Найбільшою карою за погані вчинки буде там власне переконання в тому, що зробив їх... У цих державах добрий законодавець менше турбуватиметься про покарання за злочин, ніж про те, як запобігти злочинам; він постарается не стільки карати, скільки поліпшувати нрави» [8, с. 17].

Разом із тим сьогодні ми переконалися, що недостатньо прийняти антикорупційне законодавство, щоб протидіяти корупції в усіх сферах суспільства. Результати соціологічних досліджень, що проводяться державними та недержавними науково-дослідними установами з питань пониження корупції, підтверджують досить високий рівень корупції в Україні. Так, 31,3 % респондентів, опитаних соціологічною службою Центру Разумкова, відповіли, що високий рівень корупції є найголовнішою причиною складної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні, а 18,2 %, що у держслужбовців вищого рівня особисті інтереси переважають над суспільними. Насторожують дані, оприлюднені Інститутом соціології НАН України, за якими понад 70 % українців вважають, що більшість людей готові піти на злочин заради особистої вигоди. Найбільше впевнена у такому твердженні молодь (75,5 %) [9]. Отже, нинішній стан корупції у нашій державі, зокрема і у сфері охорони довкілля, свідчить про необхідність чогось «більшого» у протидії цьому небезпечному явищу. Це, на нашу думку, соціальна, еколого-правова антикорупційна культура не лише службових осіб, а й громадян загалом.

На наше переконання, антикорупційна діяльність у природоохоронній сфері буде успішною тоді, коли враховуватиме реальний стан сучасної кримінальної корупції у сфері охорони довкілля. А поки що протидія корупційній злочинності в екології здебільшого орієнтована на удосконалення антикорупційного законодавства, а не на запобігання корупції шляхом підняття еколого-правової антикорупційної культури громадян.

Ситуація, яка склалася в Україні у соціально-політичній, економічній сфері, відсуває природоохоронні потреби на другий план і водночас стримує громадську активність у сфері охорони довкілля. Це підтверджується тим, що пересічних українців не завжди цікавить поширення корупції у сфері охорони довкілля. Вони вважають, що найкорумпованішою сферою є судова (66 %), потім правоохоронні органи (64 %), державна служба (56 %), сфера охорони здоров'я (54 %), парламент (53 %), політичні партії (45 %), освітня система (43 %), бізнес (36 %), військова сфера (28 %), ЗМІ (22 %), релігійні інституції (21 %), громадські організації (20 %) [10].

Як відомо, істотний вплив на зростання корупційної злочинності у сфері охорони довкілля здійснює пасивний громадський контроль за діяльністю службових осіб в екологічній сфері, суб'єктів господарювання, різних природоохоронних структур та органів кримінальної юстиції тощо. Тобто успішність протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля значно підвищується, якщо у них беруть участь представники громадськості. Адже громадський екологічний контроль сприяє об'єктивній оцінці стану довкілля [11, с. 37], поширення рівня корупції у цій сфері, допомагає службовим особам різних рівнів приймати екологічно доцільні рішення щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання його ресурсів.

Громадський екологічний контроль здатен і зобов'язаний будувати своєрідний бар'єр негативного суспільного сприйняття існуванню кримінальних корупційних діянь у природоохоронній сфері. Відтак різні екологічні організації, рухи повинні мати тісний зв'язок із широкими верствами населення. Адже відсутність такого зв'язку позбавляє можливості здійснювати результативний контроль за екологічним станом у країні і протидіяти поширенню корупції у цій сфері.

Треба пам'ятати, що громадяни повинні припинити жити ілюзіями, начебто працівники різноманітних екологічних структур і природоохоронних органів забезпечать їм успішну протидію кримінальній корупції у сфері охорони довкілля, зокрема створять екологічне благополуччя. Тому самі громадяни повинні робити все, щоб зменшувати корупційну активність не лише посадових (службових) осіб, а й власну корупційну активність у сфері охорони довкілля. Таким чином, у час тотальної корумпованості у всіх сферах суспільства ми повинні зберегти довкілля від триумфу кримінальної корупції у ньому.

Отже, незабезпечення умов для формування еколого-правової антикорупційної культури службових осіб у сфері охорони навколишнього природного середовища, громадян у цілому, зумовлює нездатність суб'єктів екологоохоронної діяльності, зокрема органів кримінальної юсти-

ції, протидіяти корупційним екологічним злочинам і унеможливило ефективну реалізацію екологічної антикорупційної політики в країні.

Список використаних джерел

1. *Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року* : Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 26. — Ст. 218.
2. *Алексеев І.* Аналітичний звіт «Прояви корупції у сфері функціонування малого і середнього бізнесу в Україні» / І. Алексеев [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://slobozhanshyna.kharkov.ua/?p=661>.
3. *Козлюк Л. Г.* Детермінанти корупційних екологічних злочинів / Л. Г. Козлюк // Всеукраїнська науково-практична конференція «Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції». — Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2015. — 187 с.
4. *Турлова Ю. А.* Кримінологічна характеристика браконьєрства в Україні та протидія цим злочинам : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Ю. А. Турлова ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України — К., 2011. — 20 с.
5. *Киселев Н. Н.* Экологическое воспитание трудящихся / Н. Н. Киселев ; отв. ред. Н. П. Депенчук. — Киев : Наукова думка, 1988.
6. *Костенко О. М.* Як боротися з корупцією / О. М. Костенко // Віче. — 2008. — № 18.
7. *Костенко О. М.* Корупція в Україні — основний антиукраїнський чинник / О. М. Костенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://h.ua./story/306150>.
8. *Корецький В. М.* «Монтеск'є». / В. М. Корецький ; Товариство для поширення політичних та наукових праць Української РСР. — К., 1955. — 35 с.
9. *Статистичні дані про результати діяльності спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції* : звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 р. — К. : Міністерство юстиції України, 2013. — Квітень.
10. *Результати соціологічних досліджень, що проводяться державними та недержавними науково-дослідними установами, з питань поширення корупції* : звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2013 р. — К. : Міністерство юстиції України, 2014. — Квітень.
11. *Шемшученко Ю. С.* Государственный и общественный контроль в сфере охраны окружающей среды / Ю. С. Шемшученко. — Киев : Урожай, 1975. — 45 с.

Козлюк Л. Г. Про окремі аспекти протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля

У статті досліджуються окремі аспекти протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля. Наголошується, що корупція в природоохоронній сфері є двостороннім процесом, в який залучені представники як державного, так і приватного сектору. Зроблено висновок, що покарання відіграє значну роль у протидії корупційній злочинності у сфері охорони довкілля, однак не слід перебільшувати його ролі. Обґрунтовано, що еколого-правова антикорупційна культура особи допоможе посилити роль екологічної складової в соціально-економічному розвитку нашої країни. Наголошено, що антикорупційна діяльність у природоохоронній сфері буде успішною тоді, коли враховуватиме реальний стан сучасної кримінальної корупції у сфері охорони довкілля. А поки що протидія корупційній злочинності в екології здебільшого орієнтована на удосконалення антикорупційного законодавства, а не на запобігання корупції шляхом підняття еколого-правової антикорупційної культури громадян.

Ключові слова: корупційна злочинність, протидія корупції, охорона довкілля, антикорупційна діяльність.

Козлюк Л. Г. Об отдельных аспектах противодействия коррупционной преступности в сфере охраны окружающей среды

В статье исследуются отдельные аспекты противодействия коррупционной преступности в сфере охраны окружающей среды. Отмечается, что коррупция в природоохранной сфере является двусторонним процессом, в который вовлечены представители как государственного, так и частного сектора. Сделан вывод, что наказание играет значительную роль в противодействии коррупционной преступности в сфере охраны окружающей среды, однако не следует преувеличивать его роль. Обосновано, что эколо-гическая антикоррупционная культура личности поможет усилить роль экологической

составляющей в социально-экономическом развитии нашей страны. Отмечено, что антикоррупционная деятельность в природоохранной сфере будет успешной тогда, когда будет учитывать реальное состояние современной криминальной коррупции в сфере охраны окружающей среды. А пока противодействие коррупционной преступности в экологии в основном ориентировано на совершенствование антикоррупционного законодательства, а не на предотвращение коррупции путем поднятия эколого-правовой антикоррупционной культуры граждан.

Ключевые слова: коррупционная преступность, противодействие коррупции, охрана окружающей среды, антикоррупционная деятельность.

Kozliuk L. On some aspects of fighting corruption in environmental sphere

This article explores some aspects of combating corruption crimes in the area of environmental protection. The criminal corruption offenses in the environmental sphere are one of the circumstances that endanger the constitutional rights and freedoms of members of society. They have a significant negative impact on all important aspects of life: economics, politics, management, social and legal sphere, social consciousness; harm the rule of law in the country; lead to the criminalization of economical relations; destroy moral values.

It is proved that commitment of criminal corruption offenses in the environmental sphere is a common practice in the interaction between small and medium-sized business and governmental agencies, local governments. In general, corruption makes a demoralizing effect on the business environment and at the same time it is a significant barrier to the development of ecologically safe business.

It is noted that corruption in the environmental field is a two-way process, which involves representatives from both, the public and private sectors, who commit misconduct, illegal and immoral actions that undermine not only the social, economical sphere of our country, but also pose a threat to its security. A characteristic feature of corruption crimes in the field of environmental protection is that they often appear as a way to use in respect of ex officio granted authority to perform the duties in relation to compliance with the requirements of environmental law.

It is proved that corruption destroys social basis of environmental protection provision. All questions, connected with the protection of nature, including the spread of corruption in process of protection, should be the subject of special attention not only of states or the international community, but also of every person. One of the conditions of successful combating of criminal corruption in environmental protection is that everyone respects the environment and prevention of non-disclosure of environmental problems through corruption.

It is concluded that punishment plays a significant role in combating corruption crimes in the area of environmental protection, but its role should not be exaggerated. It is proved that environmental and anti-corruption legal culture of individual will help to strengthen the environmental component in socio-economical development of our country. It is emphasized that anti-corruption activities in the environmental field will be successful if the real state of the criminal corruption in the field of environmental protection is taken into account. Meanwhile, fighting corruption crime in ecological sphere is mostly focused on improving anti-corruption legislation, not on preventing corruption by raising environmental and anti-corruption legal culture of citizens.

Person needs a «strong» will to not give and not to take undue advantage in the environmental field. This will is formed under the influence of environmental and legal anti-corruption culture; with the help of this will the person voluntarily keeps natural, legal obligations, i. e. fair individual behavior conforms with free will and reasonable requirements of the law.

It is noted that a significant impact on the growth of corruption crimes in environmental sphere exercises passive public control over the activities of officials in the environmental sector, various environmental agencies and criminal justice agencies. That successful combating of corruption crimes in environmental protection sphere is greatly enhanced if it involves the public. Public environmental control is capable and must build a kind of barrier of negative public perception of the existence of criminal corruption in the environmental field.

It is proved that the failure to ensure conditions for the formation of environmental and legal culture of anti-corruption officials in the field of environmental protection, citizens in general, leads to the inability of subjects of environmental protection activities, criminal justice agencies to combat corruption and makes effective implementation of environmental anti-corruption politics in the country impossible.

Key words: corruption crime, combating corruption, environment, anti-corruption activities.

*Ірина Валентинівна Костенко,
доцент кафедри публічного права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут»,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ НАУКОВОЇ ТИТУЛАТУРИ В УКРАЇНІ

Сам порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань в Україні протягом століть розвивався у межах європейської традиції шляхом поглиблення та розгалуження самих меж атестаційної діяльності (у зв'язку із розвитком самої науки), збільшення кола осіб, що мають право на отримання наукового ступеня чи вченого звання, а також розширення обсягу прав таких осіб (через загальну тенденцію демократизації суспільства) з відповідними змінами критеріїв та системи відбору здобувачів (уніфікація та ускладнення вимог до здобувачів, з одного боку, та централізація й одержавлення атестаційної діяльності — з другого). Однак усі розробки та правничі документи з цього приводу не призводять до очікуваного результату.

Метою статті є аналіз використання історичного досвіду та сучасних тенденцій у розвитку системи наукової атестації.

Нормативно-правова база присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань нині складається з відповідних положень законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу»; Указу Президента України, яким було затверджено «Положення про Вищу атестаційну комісію України»; декількох актів Кабінету Міністрів України, якими було затверджено «Положення про Міністерство освіти і науки України», «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», «Порядок присвоєння вченого звання професора і доцента», «Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів»; низкою нормативно-правових актів Вищої атестаційної комісії України, серед яких найважливішими є накази про затвердження «Положення про спеціалізовані вчені ради», «Положення про експертну раду Вищої атестаційної комісії України» та деяких інших підзаконних актів. Нормативні приписи зазначених актів часто безпідставно дублюються, а іноді й прямо суперечать один одному; підзаконні акти в окремих випадках підміняють собою закони. Еволюція системи в бік посилення суто формальних вимог до здобувачів наукових ступенів і вчених звань виявилася нездатною запобігти корупційним процесам і комерціалізації у справі надання наукових титулів. Водночас чимало авторитетних вчених через небажання витратити дорожочинний для творчої людини час на подолання бюрократичних перепон досі не мають давно заслуженого наукового ступеня чи вченого звання.

Утрачені сучасною українською системою атестації терміни («школяр», «студент» — будь-яка особа, яка має відношення до процесу пізнання, згодом — найнижчий ієрархічний щабель у системі наукової титулатури, університетський учень без права викладання; «ліценціат» — бакалавр чи магістр із правом викладання або читання лекцій як проміжний ступінь на позначення статусу осіб, які склали відповідний іспит, подали письмову роботу — дисертацію і ще до її захисту дістали право читати лекції, не маючи змоги витримати фінансовий тягар, пов'язаний із процедурою зведення у докторство [1, с. 14–15]; «приват-доцент» — учене звання і викладацька посада, що вимагала певної процедури габілітації та з'явилася вперше в університетах Німеччини й була запозичена до російської імперської освітньої системи) важливі для діахронічної реконструкції систем наукової титулатури.

Терміно-поняття, що активно використовуються сьогодні в законотворчій діяльності (бакалавр — студент, який засвоїв базову програму університету, склав відповідні іспити та написав випускню наукову роботу, проте присуджується він після успішного складання іспиту за спеціальністю; магістр — особа, яка закінчила магістратуру за спеціальною програмою навчання та